

לשבת פסח – תשע"ב

"מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו"

הרב נעם פרל

מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו,
ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו.

שנאמר, ויאמר יהושע אל כל העם כה אמר ה' אלהי ישראל,
בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור
ויעבדו אלהים אחרים:

ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ כנען
וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק,
ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו,
ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו,
ויעקב ובניו ירדו מצרים:

מונחת הכמיהה לקב"ה בשרש נשמת היהודי. עבודתו הזרה של תרח אבי אברהם היא קומת
המסד המגושמת והפראית אך רבת התעצומות ממנה בקעה, נבעה, עובדה וזוקקה אמונת
אברהם אבינו - בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו
אלהים אחרים:

דבקו המוחלטת של תרח בפסליו אותה מחקנו מתודעתנו היא תשתית בחירת אברהם
הבלתי מבוארת בתורה אלא שמחוייבת היא זיקוק, טיהור, צריפה ועיצוב מחדש. מגיעה
כמיהת תרח לאלוקות, לזיקוק וטהרה רק בעקירתה ממקומה ונטיעתה בארץ ישראל, הארץ
אשר עיני ה' אלקיך בה - ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולף אותו בכל ארץ
כנען.

רק לאחר זיקוק המשולש של אברהם יצחק ויעקב מתוך קליפות נחור, ישמעאל ועשו
והרחקת עשו לנחלתו בהר שעיר מגיע תהליך זיקוקה וברורה של כמיהת תרח למיצוי -
וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק, ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו, ואתן לעשו את הר שעיר
לרשת אותו,

אולם אין בה בבחירה זו הבטחת חיי מנעמים, שלווה ועושר אלא דוקא התחייבות היא לחיי
עבודה קשה ונשיאה בעול האחריות על עולם ומלואו בל נשגה בתפיסה מוטעית של בחירתנו
וחרותנו, של יעודנו ותפקידנו. לא שררה נטלנו אלא עבדות לעולם ומלואו הוטלה עלינו -
ויעקב ובניו ירדו מצרים.

זה הוא טעמה של החרות אשר ראשיתה בעבדות זרה ואחריתה בעבדותו של מקום וזו
משמעותה של פתיחת בעל ההגדה - מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו, ועכשיו קרבנו
המקום לעבודתו..

בן הארמי ומקרא ביכורים

וענית ואמרת לפני ה' אלהיך
ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב:

וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:
וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת עַנְיֵנוּ וְאֶת עֲמַלְנוּ וְאֶת לְחַצְנוּ:
וַיֹּצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָהּ וּבְמַרְא גָדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתֵּיִם:
וַיִּבְאֵנוּ אֶל הַמִּקְוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וַדְּבָשׁ:
וְעַתָּה הִנֵּה הִבְאֵתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה'
(דברים כו ה-י)

בחירתנו של בעל ההגדה לספר את סיפור יציאת מצרים דרך הפרשה אותה קורא מביא הביכורים ודרשותיה תואמת את כוונת ליל הסדר. מביא הביכורים ניצב בפני מציאות בריאה, טיבעית ומאושרת בה שמח הוא בביכורי אדמתו וגאה בהצלחתו החקלאית. באה התורה ומחייבת אותו להעמיק חשוב ולהבין כי הצלחתו הינה פרי עמל דורות והשגחתם על ידי הקב"ה. המציאות העכשווית, מבהיר מקרא ביכורים, אינה אלא קצה קרחון ומקרה פרטי של פועל ה' והשגחתו על הדורות כולם.

אף אנו בגלותנו וחירותנו חייבים להתבונן ולהפנים כי כל שיעבוד וגאולה אינם אלא מקרה פרטי של המאבק נגד עמנו משחר היווסדו בהיותנו משפחה קטנה בארם, וסיכום פועלו של הקב"ה להצילנו למען שמו באהבה.

מה חבל שאת הפסוק העיקרי החותם את הפרשה ומתאר את נחלת הארץ ושדותיה לא כלל בעל ההגדה בהגדתו, בין אם מחמת הגלות בה היה נתון דורו ובין מתוך ציפיה למיצוי תהליך שיבת עמנו למעמדו וחירותו השלמים - וַיִּבְאֵנוּ אֶל הַמִּקְוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרֶץ זָבַת חֶלֶב וַדְּבָשׁ: וְעַתָּה הִנֵּה הִבְאֵתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה'!